

УДК 373.1

DOI: 10.31499/2307-4914.2(26).2022.267722

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Оксана Косташук, кандидат педагогічних наук, доцент, асистент кафедри педагогіки та методики початкової освіти, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

ORCID: 0000-0003-2938-1436

E-mail: o.kostaschuk@chnu.edu.ua

Лідія Біленкова, кандидат педагогічних наук, доцент, асистент кафедри педагогіки та методики початкової освіти, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

ORCID: 0000-0002-2683-3794

E-mail: l.bilenkova@chnu.edu.ua

У статті автор обґрунтовує актуальність проблеми використання сучасних освітніх технологій у професійній діяльності вчителя початкової школи. Розкриває необхідність застосування освітніх технологій на уроках, адже це дозволить сформувати активного здобувача освіти, успішного у навчанні, здатного до самостійного прийняття рішень, відповідального за власні вчинки та дії. Також акцентовано увагу на тому, що впровадження сучасних освітніх технологій у педагогічній діяльності вчителя відкриває доступ до технологічності освітнього процесу, що, в свою чергу, забезпечить подачу навчального матеріалу на високому професійному рівні.

Ключові слова: сучасні освітні технології; інновації; вчитель початкової школи; лідерські якості вчителя; інноваційні процеси.

THE USE OF MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN THE PROFESSIONAL ACTIVITIES OF PRIMARY SCHOOL TEACHER

Oksana Kostashchuk, Candidate of Pedagogical Sciences, Docent, Assistant at the Department of Pedagogy and Methods of Primary Education, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University.

ORCID: 0000-0003-2938-1436

E-mail: o.kostaschuk@chnu.edu.ua

Lidiia Bilenkova, Candidate of Pedagogical Sciences, Docent, Assistant at the Department of Pedagogy and Methods of Primary Education, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University.

ORCID: 0000-0002-2683-3794

E-mail: l.bilenkova@chnu.edu.ua

The article substantiates the importance and necessity of using modern educational technologies in the professional activity of a primary school teacher. The main task of modern education today is to create a comfortable educational environment for students, providing conditions that will promote the disclosure of cognitive activity and initiative of students. It is the active introduction of pedagogical technologies in the practice of school education that will allow to fully implement the outlined task. The

teacher of the New Ukrainian School is a teacher of the new generation who is ready to apply modern educational technologies in his professional activity, which is an important component of the innovative competence of a teacher.

Use of educational technologies in lessons will allow to form an active learner, successful in learning, able to make decisions independently, be responsible for their own actions and deeds. The primary school teacher must be familiar with the whole arsenal of educational technologies, understand the principles of educational technology, know interesting innovative methods and techniques of teaching and actively involve all participants in the educational process by using technology in educational activities.

Emphasis is placed on the fact that the introduction of modern educational technologies in the professional activities of teachers opens access to the manufacturability of the educational process, access to information sources (information), makes the presentation of educational material at a high level by teachers and accessibility of students. The technologicalization of education is directly related to the use of modern educational technologies in lessons.

Thus, educational technology is a way to ensure a successful educational system of socialization, personal and professional development of the individual, which can achieve this goal through the coordinated professional actions of teachers and all other participants in the educational process. Educational technology is a conceptual, systematic description of the actions of teachers and students, aimed at achieving the predicted results; it is a way of organizing and improving the educational process, etc.

Keywords: *modern educational technologies; innovations; primary school teacher; leadership qualities of a teacher; innovative processes.*

Соціально-економічні зміни та перетворення у суспільстві визначають сьогодні необхідність інноваційної діяльності на сучасному етапі розвитку освіти, оновлення методологій та технологій організації освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти, переорієнтування змісту освіти через зміни, які стосуються введення нових навчальних предметів тощо. Сьогодні першочерговим питанням стоїть підготовка вчителя початкової школи, який готовий до застосування сучасних освітніх технологій у своїй професійній діяльності, яка є важливою складовою інноваційної компетентності педагога Нової української школи.

Вчителі нової генерації часто постають перед зміною результатів освітнього процесу, що вимагають, в свою чергу, формування особистості здобувача початкової освіти, який є активним громадянином своєї країни, успішним у навчанні, вміє приймати рішення та відповідати за власні дії. Це все вимагає від вчителя початкової школи знання інноваційних методик щодо побудови навчальної програми, викладацької діяльності та впровадження сучасних освітніх технологій у професійній педагогічній діяльності.

Як зазначено у концепції Нової української школи, сучасний вчитель повинен вміти сприймати новий педагогічний досвід, усвідомлювати зміст значення інноваційних процесів, що відбуваються в освіті, нові форми та методи роботи у професійній діяльності. Провідне місце серед основних інновацій у галузі освіти належить саме освітнім технологіям навчання [3].

Отже, вчитель початкової школи має розуміти зміст, знати основну класифікацію педагогічних технологій, та, головне, вміти використовувати їх у професійній діяльності, що визначається актуальною проблемою педагогічної науки та практики.

Розгляду питання щодо освітніх технологій, їх ознак, класифікацій за відповідними критеріями присвячено багато досліджень як у вітчизняній, так і

зарубіжній педагогіці. Так, роботи таких науковців, як В. Беспалька, Б. Блума, Дж. Брунера, І. Волкова, Т. Дмитренко, Л. Елтона, В. Євдокимова, М. Кларіна, О. Коваленко, А. Ламсдейна, та ін. присвячені розкриттю основних ознак педагогічних технологій, та особливостям їх застосування в освітньому процесі.

Теоретичні аспекти готовності вчителя початкової школи до використання педагогічних технологій у професійній діяльності віднаходимо у працях таких відомих педагогів, як: С. Гончаренко, В. Кремень, Н. Ничкало (філософські передумови професійної підготовки майбутнього фахівця); О. Антонова, І. Бех, О. Дубасенюк, О. Коваленко, Н. Кузьміна, О. Пехота, І. Підласий, С. Сисоєва (педагогічні засади професійного становлення вчителя); О. Бондаренко, В. Заболотний, В. Імбер, О. Коношевський, О. Фуштей (розглядають перспективи та проблеми застосування мультимедійних засобів навчання у закладах вищої освіти) тощо.

Проблеми формування творчої особистості вчителя початкової школи в інформаційному суспільстві знайшли своє відображення у науковому доробку І. Зязюна, В. Боднаря, Н. Мойсеюк та ін. Особливості використання освітніх технологій у педагогічній діяльності стали предметом наукового розгляду В. Беспалька, Л. Буркової, Г. Селевка, О. Пехоти, О. Пометун, Т. Ремех, О. Саган, О. Стребної та інших вітчизняних і зарубіжних учених.

Метою даної публікації є розкриття особливостей використання сучасних освітніх технологій у професійній діяльності вчителя початкової школи.

Рушійною силою у сфері освіти, в умовах сьогодення, постає питання використання сучасних освітніх технологій навчання, які покликані задовільнити дидактичні вимоги до забезпечення якості освітнього процесу.

Ряд дослідників (І. Роберт, П. Підкасистий, Б. Гершунський, О. Тихомиров, С. Пайперт та ін.), аналізуючи проблему організації освітнього процесу, акцентують увагу на застосуванні освітніх технологій, які забезпечують активну взаємодію вчителя та учнів на засадах особистіно орієнтованого підходу. Важко явити сучасну школу та уроки без застосування тих чи інших освітніх технологій, які дозволяють використовувати звук, проектувати відео, презентації в інтерактивному режимі. Ось чому, вчителю недостатньо бути професійно компетентним (знати матеріал, мати високий рівень знань, володіти певними практичними вміннями та навичками), але й чітко орієнтуватися в арсеналі сучасних освітніх технологій та оптимально використовувати їх у власній професійній діяльності. Нова українська школа сьогодні потребує вчителя нової генерації, який готовий до використання освітніх технологій в освітньому процесі.

В умовах трансформаційних процесів в освітній галузі, значна увага приділяється формуванню високопрофесійного, конкурентноспроможного педагога. Це зумовлює постійний пошук найоптимальніших методів, засобів, прийомів забезпечення цього процесу. Ряд дослідників (І. Богданова, О. Діденко, В. Єремєєв та ін.) свої праці присвятили пошуку змісту, форм та методів підготовки вчителів до здійснення ефективної професійної діяльності з використанням сучасних освітніх технологій. Науковці звертають особливу увагу на готовність та самореалізацію вчителя [4].

В умовах соціально-економічних зрушень, якісних суспільних перетворень, які відбуваються останнім часом в нашій країні, як зазначають О. Пометун, Л. Середяк, І. Сущенко, Я. Янушевич, на школу, її розвиток та функціонування постійно впливають

різноманітні чинники (демографічні та етнічні), зміна парадигми освіти, освітніх технологій, входження нашої країни у європейський освітній простір, зміна концепцій та оновлення підготовки вчителів початкової школи. Це вимагає нового підходу до підготовки вчителя початкової школи, який повинен вміти не лише віднаходити інформацію та користуватися нею, але й активно впроваджувати її у свою професійну діяльність.

Очевидно, що використання сучасних освітніх технологій у професійній діяльності вчителя (Т. Вороніна, Є. Масуда) відкриває доступ до технологічності освітнього процесу, доступ до інформаційних джерел (інформації), робить подачу навчального матеріалу на високому рівні з боку вчителя та доступність сприйняття учнями. Технологізація освіти безпосередньо пов'язана із використанням на уроках сучасних освітніх технологій [4].

Таким чином, можна зробити висновок, що категорія «технологія» досить активно впроваджується у найрізноманітніших видах діяльності, зокрема й у професійній діяльності вчителя, та її використання гарантує одержання позитивного результату. Поняття «технологія» складається з двох частин, а саме:

- техно – означає мистецтво, вміння, майстерність, певне професійне заняття;
- логія – опис, наука [1].

Отже ключову дефініцію нашого наукового пошуку «технологія» інтерпритуємо як опис професійної діяльності та як власне успішно організовану діяльність.

Що ж до поняття «освітні технології» то воно також досить міцно використовується у педагогічному лексиконі. Існує багато визначень даної категорії за різними авторами. Дослідник С. Гончаренко, освітню технологію трактує як систему процедур, що впливає на оновлення та покращення професійної діяльності вчителя та забезпечує одержання запланованого кінцевого результату. На думку дослідниці О. Пометун, освітня технологія – це поєднання способів (методів, прийомів, дій) педагогічної взаємодії, яке створює оптимальні умови для розвитку учасників освітнього процесу та допомагає досягнути певного прогнозованого результату. Як проект педагогічної системи, що можна реалізувати практично, визначає досліджувану категорію В. Беспалько [1].

Нам також імпонує думка дослідника М. Кларіна, який освітню технологію бачить як сукупність функціонування всіх інструментальних, методичних та особистісних засобів, які можна застосовувати задля досягнення мети. Відомий український науковець І. Зязюн доводить, що освітня технологія – це сфера знань, яка об'єднує у собі засоби, методи, способи застосування з метою досягнення освітніх цілей. В. Монахов освітню технологію розглядає як модель спільної злагодженої діяльності по проектуванню, як модель побудови освітнього процесу із створенням комфортних умов як вчителя так і для учнів [2].

Здійснений теоретичний аналіз наукових підходів щодо визначення поняття «освітня технологія», дозволяє нам розглядати її як спосіб забезпечення успішної освітньої системи соціалізації, особистісного та професійного становлення особистості, яка може досягнути поставленої мети за допомогою злагоджених професійних дій вчителя та усіх інших учасників освітнього процесу. Освітня технологія – це концептуальний, систематичний опис дій вчителя та учнів, що спрямований на досягнення прогнозованих результатів; це спосіб організації та покращення освітнього процесу тощо.

Необхідність використання сучасних освітніх технологій у професійній діяльності вчителя початкової школи зумовлена новими вимогами суспільства, постійним безперервним розвитком та виникненням нових ідей та концепцій. То ж цілком очевидно, що виникнення та становлення нової освітньої технології відбувається поетапно: 1) етап актуалізації суспільної потреби (теоретичні знання у науковій думці); 2) розробка освітньої технології (активне застосування нової освітньої технології в освітню практику).

З метою кращого розуміння змісту та особливостей освітньої технології пропонуємо розглянути її структуру. Дослідники у структурі освітньої технології виокремлюють такі компоненти, як:

- концептуальна частина (опис ідей, принципів, які краще розкривають її зміст та усвідомлення);
- змістовна частина (мета, характер змісту освіти);
- процесуальна частина / технологічний процес (проекування освітнього процесу, визначення способів діяльності та взаємодії усіх учасників освітнього процесу, підбір оптимальних форм, методів та прийомів, діагностика освітнього процесу);
- програмно-методичне забезпечення (створення робочих програм, навчальних планів, навчально-методичних посібників, підбір засобів навчання та діагностики);
- професійна частина (відображає освітню технологію та успішність її використання від рівня професійної компетентності вчителя) [1].

Впровадження освітніх технологій у педагогічній діяльності вимагає розуміння таких особливостей даної категорії:

- навчальний матеріал подається через освітні задачі;
- наявність чіткої логіки, послідовних дій та операцій;
- вмотивована освітня діяльність;
- засоби та способи отримання інформації;
- під час використання певної освітньої технології прояв творчої активності та ініціативності як з боку вчителя та і з боку учнів;
- чітке розмежування меж діяльності та творчої активності учнів;
- кожна окремо взята освітня технологія не може гарантувати високий рівень знань, освідченості учнів. На успішність засвоєння навчальної інформації впливають різноманітні фактори (емоційна атмосфера у класі, матеріальне забезпечення школи, педагогічна та професійна компетентність вчителя).

Як результат, можемо стверджувати наступне: освітня технологія – це не механічний процес, а чітка систематична послідовність дій, що дозволяє налагодити роботу вчителя та учнів в освітньому процесі.

Використання освітніх технологій відбувається з опорою на певні принципи. Це такі, як:

1. *Принцип спрямування на визначені цілі та завдання.* В основі навчання лежать дії, які виконують учні. У професійній діяльності вчителя такі дії можна представити у змісті навчальної дисципліни, у внутрішніх процесах становлення особистості учня. Освітня технологія, у даному випадку, забезпечує реалізацію цілей та дій через навчання (діяльність учнів).

2. *Принцип дидактичного вибору.* Учні повинні мати можливість обирати предметний матеріал, форму подачі. Такий принцип дидактичного вибору, на який опирається освітня технологія, дає учням можливість відчувати себе рівноправними учасниками освітнього процесу, усвідомити рівень власної відповідальності та почуття обов'язку.

3. *Принцип варіативності навчання.* Даний принцип забезпечує використання вчителем нових педагогічних впливів на учня з метою зацікавлення їх до сприймання інформації. Використання сучасних цікавих форм взаємодії, що стимулюють учнів до пізнавальної активності.

4. *Принцип педагогічної компетентності.* Забезпечення оптимального співвідношення видів діяльності вчителя та учнів в освітньому процесі.

5. *Принцип завершеності.* Досягнення кінцевого результату використання освітніх технологій відбувається через розуміння критеріїв та показників оцінки якості рівня підготовки учнів. Даний принцип допомагає зрозуміти успішність впровадження освітньої технології, обґрунтувати необхідність її використання, або ж замінити її на іншу у випадку не підтвердження прогнозованих результатів [5].

У сучасній педагогічній практиці налічується багато різноманітних класифікацій освітніх технологій. Однак, найбільш актуальними та широко використовуваними в освітньому процесі є наступні:

- освітні технології особистісно-орієнтованого навчання та виховання;
- технологія розвивального навчання;
- сучасні мультимедійні технології;
- освітні технології проектного навчання;
- ігрові технології навчання;
- освітні технології інтерактивного навчання;
- освітні технології диференційованого навчання;
- здоров'язбережувальні освітні технології;
- сучасні цифрові технології тощо.

Таким чином, інтеграція України у єдиний європейський простір освітньої системи зумовила активне впровадження інноваційних процесів в освітній процес. Це зумовило підготовку вчителя нової генерації, який повинен володіти сучасними освітніми технологіями навчання – знання та розуміння змісту яких є своєрідним ядром педагогічної майстерності та компетентності вчителя. Від професійності вчителя, його вміння правильно застосовувати ту чи іншу освітню технологію у своїй професійній діяльності – залежить успішність, результативність цієї діяльності та рівень пізнавальної активності, ініціативності усіх учасників освітнього процесу.

Вчителю початкової школи важливо розвивати власну професійну компетентність, вміння проектувати особистісний розвиток, що дозволить налагодити активну взаємодію з учнями, легше адаптуватися до постійних освітніх змін, запобігти виникненню труднощів у педагогічній діяльності. Використання ж сучасних освітніх технологій у професійній діяльності вчителя початкової школи забезпечить успішність та результативність освітнього процесу. *Перспективи подальших досліджень* вбачаємо у розкритті готовності вчителя початкової школи до використання сучасних освітніх технологій у професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. 3-тє вид. (виправлене). Київ: Академвидав, 2015. 304 с.
2. Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. Сучасні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Просвіта, 2000. 368 с.
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / упоряд. Л. Гриневич та ін.; Міністерство освіти і науки. Київ, 2016.
4. Пехота О. М., Серeda І. В., Прасол Н. О. Формування технологічної культури майбутнього викладача: монографія. Миколаїв: Іліон, 2016. 314 с.
5. Химинець В. В. Інновації в початковій школі. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 312 с.

REFERENCES

1. Dychkivska, I. M. (2015). Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii [Innovative pedagogical technologies]. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
2. Nisimchuk, A. S., Padalka, O. S. & Shpak, O. T. (2000). Suchasni pedahohichni tekhnolohii [Modern pedagogical technologies]. Kyiv: Prosvita [in Ukrainian].
3. Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly (2016). [New Ukrainian school. Conceptual principles of secondary school reform]. L. Hrynevych (Ed.) et al.; Ministerstvo osvity i nauky. Kyiv [in Ukrainian].
4. Piekhota, O. M., Sereda, I. V. & Prasol, N. O. (2016). Formuvannia tekhnolohichnoi kultury maibutnoho vykladacha [Formation of technological culture of the future teacher]. Mykolaiv: Ilion [in Ukrainian].
5. Khymynets, V. V. (2012). Innovatsii v pochatkovii shkoli [Innovations in primary school]. Ternopil: Mandrivets [in Ukrainian].